

SPORED

Antonin Dvořák (1841–1904):

Trio v e-molu, op. 90, »Dumke«

Lento maestoso – Allegro quasi doppio movimento

Poco adagio – Vivace non troppo – Vivace

Andante – Vivace non troppo – Allegretto

Andante moderato – Allegretto scherzando – Quasi tempo di marcia

Allegro

Lento maestoso

■

Arvo Pärt (1935):

Mozart-Adagio

Johannes Brahms (1833–1897):

Klavirski trio v c-molu, op. 101

Allegro energico

Presto non assai

Andante grazioso

Finale: Allegro molto

Astor Piazzolla (1921–1992):

Invierno Porteño (Zima v Buenos Airesu)

NAPOVEDUJEMO

Četrtek, 16. maj 2024, ob 20.00

LORA MARKOVA, VIOLINA

TRIO CHAGAL

Grajske harmonije, 13. koncertna sezona / 3. koncert

Soorganizator:

goriški muzej

Kulturni dom Nova Gorica
Bevkov trg 4
5000 Nova Gorica

T: 05 335 40 16
E: blagajna@kulturnidom-ng.si
W: www.kulturnidom-ng.si

GRAJSKE
HARMONIJE

13. koncertna sezona / 2. koncert

TRIO NOORDUNG

MATJAŽ POROVNE, VIOLINA

PETRA GREBLO, VIOLONČELO

MIHA HAAS, KLAVIR

Grad Kromberk
četrtek, 18. april 2024
ob 20. uri

KULTURNI DOM
NOVA GORICA

Glasba

Galerija

Film

Dumke je množinska oblika češke besede *dumka*, ta pa je pomanjševalnica besede *duma*. To je ljudski glasbeni žanr ali oblika skladbe, ki izhaja iz Ukrajine, kjer jo poznajo že več kot 300 let. Ukrajinska *duma* je glasbena oblika, ki spominja na ep ali epsko pesem, je kot nekakšen psalm ali žalostinka. Zanj je značilen počasnejši razvoj glasbenega gradiva. *Duma* je nekitična pesem, ki običajno govori o velikih zgodovinskih dogodkih (največkrat povezanih s težko zgodovino Ukrajincev). V preteklosti so bili za njeno širitev zaslužni slepi potujoči pevci – bard. Ko so jo slovanski skladatelji 19. stoletja začeli uporabljati v svojih delih, so ji namenili posebno obliko, postala je skladba z razmišljujočim značajem, ki so jo prekinjali živahni odseki. **Antonin Dvořák** je obliko *dumke* uporabil v več delih (*Godalni sekstet*, *Godalni kvartet*, *Klavirski kvintet*, *Slovanski ples št. 2*, *Dumka za klavir solo*...). **Trio v e-molu, op. 90** sestavljajo izključno *dumke*, in to šest različnih – dokaj drzna Dvořákova poteza, saj pri vztrajnem ponavljanju istega plesnega tipa obstaja bojazen, da delo postane monotono, česar se je skladatelj zavedal in tudi presegel; delo sodi med njegove najbolj priljubljene v opusu. Napisal ga je leta 1890 in ga premierno izvedel v Pragi s Ferdinandom Lachnerjem in Hanušem Wihanom ob prejetju častnega doktorata Karlove univerze. Prve tri stavke se igra brez pavze (*attacca*) in tako delujejo kot enoten prvi stavek. Izmenjujeta se žalosten in vesel značaj. Žalostinko prekinjajo epizode prekipevajoče energije. Vsi stavki sledijo bolj ali manj tej shemi razen predzadnji, ki začne, nasprotno kot vsi ostali, zelo živahno, je pa zato osrednji del resnejši s finim kanoničnim kontrapunktom. Finalna *dumka* kot preostale začne počasi, zatem nastopi kontrasten hitrejši tempo, ki v tem duhu veselja skladbo tudi zaključuje.

Mozart-Adagio je mojstrsko oblikovana skladba estonskega skladatelja **Arva Pärta** in temelji na drugem stavku Mozartove *Klavirske sonate št. 2 v F-duru, KV 280 (189e)*. Pärt večino gradiva v tem delu oblikuje kot nekakšen glasbeni citat, Mozartovo sonato pa uporabi skoraj v celoti. Pärt je v Mozartov glasbeni stavek z občutkom dodajal sem pa tja kakšen ton, včasih celo neopazno razširil fraze, in gradivo, v izvorniku namenjeno klavirju, enakomerno razporedil med vsa tri glasbila v triu. S temi subtilnimi poudarki je duhovitemu Mozartovemu delu dal tragičen podton in ga naredil razmišljujočega, vase usmerjenega. Skladba ne zveni niti kot kolaž niti kot priredba v tradicionalnem pomenu. Svetova obeh skladateljev se zlijeta v eno samo naravno popolnost, kar glasbenikom ponuja veliko slogovnih izzivov. *Mozart-Adagio* je posvečen Olegu Kaganu (1946–1990), vodilnemu ruskemu violinistu, odličnemu Mozartovemu interpretu in dobremu prijatelju Pärta, ki ga je nenadna smrt prijatelja močno prizadela. Pärt mu je želel z delom, prežetim z zvokom ljubljenega Mozarta, pokloniti zadnji glasbeni pozdrav. Klavirski trio je bil po mnenju Kagana najzlahtnejša komorna zasedba, v kateri je rad igral z legendarnimi glasbeniki, kot sta bila njegova žena, violončelistka Natalija Gutman in pianist Svjatoslav Richter. Pärt je skladbo napisal po naročilu Festivala Helsinki, kjer je bila leta 1992 premierno izvedena.

Johannes Brahms je tri poletne mesece v letu 1886 preživel v Hofstettenu blizu jezera Thun v Švici in takrat napisal kar velik zalogaj mojstrskih del, med njimi tudi **Klavirski trio v c-molu, op. 101**. Trio je precej na tesno zgrajena, po značaju napeta, nemirna in kompaktna skladba. Označuje jo divja eksplozivnost, štirje stavki pa brzijo v vročnem tempu. Glasba je

podvržena skrajni ekonomičnosti, hkrati je tudi abstraktna. Celotno delo poganja izrazit pulz z zakomplicirano ritmično strukturo. Tudi tretji stavek, *Andante grazioso*, ki je pri Brahmsu pogosto nekakšen intermezzo, je v tem delu poln vznemirjenega in nelagodnega razpoloženja, prav nič ni zasanjan ali miren, zvrstijo se različni taktovski načini, tudi nesimetrični ritmi, kot je značilno za balkansko ljudsko glasbo. Četrty stavek ideje te ritmične raznolikosti, ki drži poslušalca v nenehni napetosti, še dodatno utrdi. V tem stavku nastopijo tudi hemiole, ki vplivajo na nesimetrične ritmične poudarke in že tako zapletena ritmična izmenjevanja pripomorejo k še večji nestabilnosti. Ritem na koncu preide v regularnost, ampak za prekinjeno dramaturško linearnost tokrat poskrbi nekaj nepričakovanega – koda v svetli tonaliteti C-dura, ki po molovi temačnosti čez vso skladbo izstopa kot osamelec, nekaj, kar ne sodi zraven.

Astor Piazzolla je argentinski skladatelj, znan po tem, da je združil tango, jazz in klasično glasbo. Tangu je dal zmožnost ekspresivnosti in kontrastnih razpoloženskih stanj. **Zima (Invierno porteño)** je četrti stavek iz skladbe *Las cuatro estaciones porteñas*. Piazzollovi *Cuatro estaciones* aludirajo na Vivaldijeve *Štiri letne čase*. Pomen besede *porteña* (oziroma *porteño*) izhaja iz besede *port* in se nanaša na pristanišča Buenos Airesa, kjer se je tango rodil. Širši pomen besede *porteñas* nakazuje kogarkoli in karkoli, kar izvorno prihaja iz Buenos Airesa. Tako bi lahko naslov prevedli kot *Štirje letni časi Buenos Airesa*. Skladba vsebuje štiri enostavčne tange, ki jih je skladatelj za manjši ansambel pisal daljše obdobje: *Poletje (Verano porteño)* leta 1964, *Jesen (Otoño porteño)* leta 1969, *Pomlad (Primavera porteña)* in *Zimo (Invierno porteño)* leta 1970. In ker je v Argentini zima, ko je v Italiji poletje, zaslišimo v Piazzollovi *Zimi* vplive iz Vivaldijevega *Poletja*. Piazzollovi *Štirje letni časi* ne slikajo vremenskih vplivov, ampak razpoloženja, ki so gosta, topla, senzualna in presunljiva.

Trio Noordung je bil ustanovljen leta 2021 z namenom doprinosa k stalnim komornim zasedbam v našem kulturnem prostoru. Glasbeniki se že od študentskih let srečujejo pri raznih projektih. V tem primeru pa so se odločili, da bodo svoje izkušnje od standardne komorne in simfonične do sodobne eksperimentalne glasbe ter mešanih slogov, ki prepletajo klasično tradicijo s folklornim melosom in popularnejšimi žanri, prenesli v prakso klavirskega tria. Violončelistka Petra Greblo je po študiju v Sloveniji, Kaliforniji in Zürichu od leta 2002 zaposlena v Orkestru Slovenske filharmonije. Violinist Matjaž Porovne, ki je študiral v Ljubljani, Zagrebu in Gradcu, pa je v istem orkestru zaposlen od leta 2012. Pianist Miha Haas deluje kot pedagog na Akademiji za glasbo v Ljubljani; koncertni glasbenik, studijski umetnik, profesor klavirja in komorne igre je raziskovalec različnih področij glasbe ter zagovornik sodobnih metod pri razumevanju izvajalske in pedagoške prakse. Glasbeniki so se doslej uveljavili kot solisti in člani najrazličnejših ansamblov doma in v tujini, kot trio pa so nastopili že na več koncertih (Mozartovi dnevi v Polhovem Gradcu, Schloss Albeck v Avstriji, Festival Arsana ...).